

ЦИЈЕНА:

За Црну Гору на годину 8 перера, на по године 4 перера.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 перера на по године 6 перера.
За све остале земље годишње 20 франка у злату, на по године 10 франка у злату.
Претплата се прима само у годишњим и полугодишњим роковима.
Поштом број 20 пара за Црну Гору, — за иностранство 25 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Претплата се шаље непосредно Администрацији „Гласа Црногора“ на Цетинје, а може је наручити и Вељку Главашковићу, к. и. агенту у Котор.
Доплате се шаљу Урединштаву. Рукописи се не враћају.
Огласи се шаљу Администрацији и наплаћују се: за сваку ригич или број од пет шифара на претку саваја по 4 пара за први пет, а за сваки додатни пет 2 пара, за више од пет шифара по 2 пара. Наплаћују се и огласи наплаћују се 1 перер. Осим наплате, издвојене цијене за ригич, наплаћују се по закону о таксима још по 50 пара за свако поједино оглашавање.

Власник: Државна Штампарија

Издази суботом

Одговорни уредник: М. Павловић

ГОВОР

Његовог Величанства Краља Господара народним посланицима на дан 25. априла о. г. у Двору

Господо посланици,

Позвах вас на савјетовање ради мучнога стања, у којем смо се потоњих дана налазили. Још док се не бијасте скупили, под изненадним притиском велике опасности за земљу, а на преклињање пријатеља, донио сам у цијели спасења одлуку, за коју примам одговорност пред Богом и историјом.

Окупљене након тешиких, али славних дана, радосно вас поздрављам и загрљам, и уз вас Мој цијели храбри народ.

Рекох тешиких дана; јест тешиких, кроз које се Моја земља јако напатила, истрошила, окрвавила и сузама окупала, али се и прославила. Како смо повели ово страшно коло, сви знате, а мило Ми је да ви га укратко објасним.

Иза тешког и дугачког рата од 1876. 1877 и 1878. године дадоше се на Берлинском Конгресу Мојој земљи неправилне границе, по којима се збиваху непрекидни сукоби и немири. Турци не само што су произвољно посјели Чакор, Језерски Врх и Поља Колашинска, наша земљишта, него су непрестане сукобе на тијем границама са Мојим поданицима изводили. Разуздани Арбанаси тукли су Моје мирне житеље у самим њиховим селима, њихово живо затварали у куће, племе Велику скоро раселили, у Зети прошлог лjeta посјекли петнајест Зећана, а у Пољима толико исто Пољана. А што Ме је највише бољело, то је било страдање наше прекограничне браће, која постепено али стално лињаху са лица земље, гоњена насиљем и коначним истребљењем. Па да и није било свега мало прије поменутог, ради њих самих морао сам извући мач из корица. Протести Моје Владе код Турске били су узалудни. У почетку прошлога августа Моја се Влада обратила Великим Силама да посредују да се ред воспостави на границама, које је сама Европа засјекла међу Турском и Црном Гором, и да се олакша судба прекограничне браће. Влада је у својем протесту нагласила Великим Силама, да ће сама тражити задовољење ако се оне оглуше о наш праведни захтјев. Шест недеља очекивах интервенцију Европе. Залуду је очекивах, а ангажован да ћу је сам тражити, морао сам сљедовати Мојој изјави. Ступих у преговоре са братском Србијом, Бугарском и Грчком.

Саопштио сам им Моју одлуку, да Турској рат објавим. Као четири срећна брата из срећне куће кренусмо на срећне путове и Царство Турско у Европи разорисмо.

Правда Божја, прегнуће и смјелост наших уједињених снага круниса се. Црна Гора, наша Отаџбина, прва отпоче рат за ослобођење а потоњи потоњи бедем Турске Царевине у Европи сруши заузећем града Скадра. И испуни се онај Мој зајештај: чији Скадар, тога и Цетиње.

Тако и би, но на жалост за кратко вријеме. Велике Силе измијенише своју одлуку у цијели одржања неутралности и нагласише Ми без икаква права да усред рата непријатељства прекинем, да опсаду Скадра напустим.

Наш свагдашњи покровитељ Цар Руси прво савјетима, затијем строгијем пријетњама захтијеваше да се одлуци Европе покоримо. Покрај све синовље привржености, ја се не могах одазвати Његовој височајшој вољи, јер Ми се захтјев Сила учинио вапијућим гријехом и неправдом, и опсаду Скадра продужим.

Европа, да Ме угрози због непослушности, посла спрам наше морске обале и градова своје ратне лађе и строго затвори Црну Гору, — она с мора, Аустрија са копна. Тој мјери додаше и другу, наговјештавајући Србији исте мјере строгости, ако братску помоћ, коју нам је била послала под Скадар, одмах не повуче.

Нађох се дакле сам, опкољен с мора и са сува, и помислих да покрај свега тога част Црне Горе захтијева да се Скадар узме. Скадар, као што мало прије рекох, потоњи бедем Турске Царевине у Европи. И узесмо га. Цио свијет због тога даде јавно израза својој радости. Дипломатија сама нађе се као побјеђена од наше праведне упорности. Она продужи своје строгости противу нас пријетћи нам заузимањем нашега приморја и нападом на наш Скадар с једне стране, а с друге дозволи Аустрији да нас може напасти.

И у тој прилици, у очи отварања тијех непријатељстава, покровитељка Русија, братска Србија, једновјерна Грчка најпријатељскије, најбратскије преклињаху Ме да Скадар напустим, да не изложим опасности опстанак Моје земље и тековине овога рата.

Пред очигледном пропашћу Моје земље држао сам за мудро и цијелом Српству спасоносно, а општем миру корисно, да попустим удруженој Европи, предајући Скадар у њене руке. Имао сам пред очима и горко искуство братске Србије. И њој је као и нама учинена иста неправда, која Ме је љуто забољела, јер јој је на сличан начин одузето српско Приморје, које је залила крвљу својих витешких синова.

Скадар нас је стао доста жртава. Његов пад, јуриши Мојих витезова на утврђења Тарабоша и Бардањолта освијетлише још једном оружје црногорско.

Част тога оружја високо остаје. С те стране душа вам може бити мирна и поносна. То је оружје увеличало Црну Гору двојно, и земљиштем и народом. То је оружје, удружено с оружјем браће из Србије, ослободило Српство од Турака, од мора до Дунава. Наши су барјаци пободени на међи Санџака и Босне, у Пљевљу, Бијелом Пољу, Беранима, Плаву, Гусињу, Рожају, Пећи и Ђаковици, на доглед стонога Призрена.

Обновљена и увећана, наша Домовина пољепшава се, и биће срећна и богата, а дух унутрашње слоге и љубави учиниће је јаким и способном за нова национална предузећа.

СЛУЖБЕНИ ДИО

МИ
НИКОЛА I
по милости Божјој
КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела, по саслушању Нашег Министарског Савјета, а на основу члана 17. Устава, ријешили смо и рјешавамо:

да се Народна Скупштина, сазвана Нашим указом од 18. априла текуће године у ванредни сазив за дан 25. истога мјесеца, одложи.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 26. априла 1913. г.

НИКОЛА с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Војни,
Генерал-ађутант, бриг.-сердар
Јанко Вукотић с. р.
Министар Унутрашњих Дјела,
Лабуд Гојнић с. р.
Министар Финансија и Грађевина,
Р. Поповић с. р.
Министар Просвјете и цркв. Послова,
М. М. Мијушковић с. р.
Министар Правде,
Љуб. А. Бакић с. р.
Министар Иностранних Дјела,
Петар Пламенац с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дворске и дипломатске вијести

— У четвртак послје подне Његово Величанство Краљ примио је у великом дворском салону све посланике. Пријему су присуствовали Њихова Краљ. Височанства Краљевић Нашљедник, Књаз Мирко и Књаз Петар, као и г. г. генерали и државни великодостојници. Чим се Краљ Господар појавио на вратима салона, поздрављен је бурним клицањем. Краљ Господар је послије тога сио и прочитао говор посланицима. Говор је био праћен бурним клицањем и одобравањем. Послије тога је Краљ Господар напустио салон испраћен такође клицањем.

— Г. генерал Александар Константиновић јуче је са својом госпођом отпутовао у Ницу. Чим је објављен Турској рат, г. генерал Константиновић похитао је у Црну Гору и ставио се на расположење Његовом Величанству Краљу. За све вријеме ратовања г. генерал провео је у Зетском Одреду, час код Главног Команданта Војске Њ. Кр. В. Нашљедника у Његовоме логору, час код појединих команди на разним странама бојне линије. Ријетким одушевљењем и радошћу подносио је све до пада Скадра ратне муке, које је под шаторима, на киши и снијегу, особито издржљивошћу дијелио са официрима и војницима, чију је љубав и поштовање задобио својим правим војничким држањем и вазда ведром природом. Страховите непогоде јесење и зимске војне у његовом очеличеном старом српском војничком срцу нијесу успјеле ни за тренутак да поколебају његову вољу, да, и покрај година старости, издржи до краја све напоре и својој околини даде примјер пожртвовања. Ма да му је Његово Величанство Краљ чешће у току рата, нарочито приликом примирја и тешких невремена, слао позив да се врати из логора, г. генерал Константиновић са дубоком је захвалношћу одбијао високу пажњу, вазда одговарајући, да се осјећа чео, здрав и способан за вршење своје дужности. У очи славног јуриша на Бардањолт, Краљ му је на поноћи дао наредбу да се стави на чело морачке бригаде, што је г. генерал одмах радосно извршио и повео повјерену му бригаду у ватру љутога боја, у којем је учествовао. Његово родољубиво српско срце овога дугог тешког рата заиграло

је од усхићења највише у ономе свечаном историском тренутку, кад се у десници Њ. Кр. В. Нашљедника на скадарском граду зале-пршао побједоносни црногорски барјак.

На растанку Њ. Вел. Краљ загрлио је јуче љубљенога г. генерала Константиновића неколико пута, срдечно му захвалио и топло му пожелио пријатан одмор од напора у овоме рату.

— Његово Величанство Краљ Господар примио је у свечаној аудијенцији у четвртак новопостављеног посланика Француске Републике г. Делароша Вернеа, који Му је предао своје акредитиве. Г. посланик примљен је по уобичајеном церемонијалу. Г. маршал Двора Душан Греговић и г. командир Томановић дворским колима допртали су г. посланика са особљем посланства до двора, а тако исто и из Двора до посланства. Говори, који су на свечаној аудијенцији измијењани, били су веома срдачни.

„Руски Инвалид“ о заузећу Скадра

„Кратки телеграм агенције саопштио је у сриједу: *Црногорска војска побједоносно улегла је у Скадар*. Колико трагизма у овој вијести на Страсну Сриједу! Она је била *страсна* и за Црну Гору, разорену ратом и у пошљедње доба, ушљед прекида увоза с мора, осуђену на глад, о чему се особито старала сјеверна сусјетка, која јој је прекинула сваки саобраћај и по суху са сјеверне и западне границе.

„Њемачки листови у један глас говорили су о прекиду ратних операција и напомињали, да Црна Гора пристаје већ, да дигне опсаду Скадра за зајам од 20 милиона, да остави Скадар арбанашкој држави. Вијест о заузећу Скадра бесумње немило ће изненадити западну Европу, и можемо унапријед предвидјети безбројне чланке њемачке штампе о узалуд проливној крви, пошто Скадар ипак неће остати црногорски.

„Руски Инвалид, који носи име у спомен хероја из рата у одбрану отаџбине од напада дванаест језика — није политичар; њему није познато, хоће ли Скадар бити црногорски; он може судити о догађају само са војног гледишта: Црногорци, послје дуге опсаде, која их је изнурила, у најтежем часу, када их је оставила војна помоћ Србије, јуришали су на утврђења и заузели Скадар, кад им се предлагало, да се за новац избаве од даљих брига, мука и жртава. Они су предпоставили цијеном крви подржавати вјерне завјете словенског орлињег гнијезда и у нашем практичном вијеку, када се скоро све може купити, показали су, *да се не може купити црногорска част*.

„*Тај догађај са другим дојавама у балканском рату, принудиће Стару Европу, да се замисли и оцјени војну моћ словенске Младе Европе, која настаје.*

(Наш је курсив. У. Г. Ц.)

Пад Скадра у Хрватској

Када је пао Скадар, службени лист владе у Хрватској и Славонији „Narodne Novine“ донијеле су овај чланак:

„Двадесет и четири сата након што је енглески адмирал и заповједник међународних бродовља Бурнеј одаслао једног француског часника црногорском Краљу Николи с поруком, да се покори вољи велевласти или да ће се морнаричке чете искрцати у Бару и Улцину, јавља нам брзојав пад Скадра. Вијест ова не долази заправо ненадано. Пад ове готово пола године опсиједане тврђаве био је питањем најкраћег времена, одкад је Србија са својим четама и тешким топовима притекла у помоћ црногорској војсци. И управо за то, јер се је пад Скадра у црногорске руке могао сваки час очекивати, а велевласти су биле закључиле,

да се Скадар имаде припојити аутономној Арбанији, дошло је најприје до поморске демонстрације, а касније до ефективне блокаде Црне Горе. Дипломатској је интервенцији додуше успјело склонити Србију, да повуче своје чете испред Скадра, по српски тешки топови остадоше на заузетим позицијама, а како је бомбардовање града онај начин, којим се град чини зрелим за рад, а с друге је стране црногорска војска и прије сама била доста јака, да подузме коначни јуриш против ослабљеног непријатељу, то се повлачењем српске момчади није у битности било много промијенило, кад је ситуација већ била сазрела за генерални јуриш. Овај се је јуриш могло очекивати сваки дан, па за то пад Скадра не изненађује.

Тиме међутим нипошто не канимо омаловажити успјех црногорског оружја. Ми се томе успјеху пак од срца радујемо, јер је братски црногорски народ њиме заиста освјетлио јуначки образ и доказао, да је и данашњи његов нараштај достојан потомак славних му предака. Храброст и пожртвовност црногорских ратника наилазила је вазда на признање цијеле Европе, а славу њихову овјенчава пад Скадра новим лавором.

Црна Гора је сматрала освојење Скадра питањем части своје и свога оружја и то ми већ више пута нагласисмо, да нам је отпор, којим је Црна Гора истрајала против воље Европе у свом науму психолошки разумљив, али и данас, након пада Скадра, он је политички безизгледан, ако велевласти остану сложне и у заступању свог становишта једнодушне. Успјех савезничког рата осигурава да како и Црној Гори такво проширење територија, да ће моћи господарски ојачати, но управо тако, како запосједнуће Албаније није било мјеродавно за њезин будући положај, тако ни чињеница, да је Скадар пао у црногорске руке, не може бити одлучна за будућу његову припадност.

С црногорске се је стране додуше већ давно прије пада поручивало, да ко хоће Скадар нека га дође отети из црногорских руку, а самосвијест ће ово сада, гдје се Скадар у истину у тим рукама налази, у први моменат без сумње још и порастити. Но буду ли црногорски мјеродавни фактори рачунали са правим и трајним интересима Црне Горе, то би се питање Скадра могло управо сада мирним начином на свестрано задовољство ријешити. Освојивши Скадар и прешавши у његов посјед, Црна је Гора потпуно постигла оно, што је сматрала да захтјева њезина част и јуначка прошлост. И она имаде сада своје Куманово, своје Дринопоље, па у ратничкој слави не заостаје за својим савезницима. Но питање разграничења и територија и ратних територијалних компензација није питање народне славе, већ питање сврси сходности и народне користи. Трајни интерес Црне Горе захтијева да живи у добрим односима са будућом аутономном Албанијом, којој Скадар имаде бити главним градом, а још више да живи у добрим односима са аустро-угарском монархијом, као што и с осталим велевластима, које су ју подупирале, а које захтијевају, да се Скадар припоји Албанији. С овим трајним интересом може Црна Гора данас рачунати тим лакше, што Скадар, кад јој се пружа довољно новог територија за господарски напредак, може напустити, а да не капитулира пред диктатором велевласти, како би била капитулирала, да је од опсиједања одустала.

За први моменат дакако нема наде, да би на Цетињу побједила мирна увиђавност. Овакав ратни успјех, постигнут необичним приликама, превише опаја, а да би хладан разбор одмах дошао до ријечи. Но у интересу Црне Горе свакако јест, да се то барем што прије догоди.

Овај чланак доносимо зато што се одмах сјутра дан уредништво од њега ограло, те је и уредник листа Срећко Зиндл иступио из тог уредништва.

Црногорска душа

И нама добро познати француски публициста Шарл Лоазо пише у једном француском листу:

Ја не бих хтио у овом моменту ни на макаквом универзитету европском држати предавање из међународног права или дипломатске историје пред југо-словенским слушаоцима. Задатак ми изгледа и сувише тежак да бих могао објаснити свој младежи, какве везе има с правом ова поморска демонстрација, која се исчаурила у опсаду ратујућих страна од стране неутралних држава. Она није у стању да оправда велике силе, које су све скупа прво забрањивале балканским савезницима територијално проширење, затим им доцније признала право на та проширење, па им најпослије то не признаје у погледу Скадра.

Изгледа да државни разлог има увијек привилегије, нарочито кад је он заједнички. Замршена питања у овом моменту треба младим људима и младим на-

родима да унију више мудрости да би се предупредила међународна катастрофа. Повјерујемо намјерама амбасадорске конференције, која по другој фикцији представља „Европу“ и запитајмо се, да ли њене одлуке, у колико се оне односе на Црну Гору, служе миру.

Ја сам имао скоро прилику да разговарам са једном врло угледном црногорском личношћу, и тема разговора била је о „душевном стању“ његова сународника.

„Ви их познајете још од прије 20 година“, рекао ми је, „нијесу се ништа промијенили. То је увијек исти народ, вриједан, поносит и на оскудицу навикнут. Без сумње они се надају да ће Скадар одмах заузети. Они не воде много рачуна о томе што је наука могла ставити за одбрану једног мјеста, чега они до прије неку недељу нијесу имали, те да би могли располагати са еквивалентним средствима. Они нијесу изненађени, што знају да су и аустријске официре опколили у Скадру — а ја Вас увјеравам да је то истина — нити тиме што се аустријске наредбе дају кроз трубу Великих Сила.

И поред биједе у земљи, која је постала тако тешка од како рат траје, они ипак не гурају владу да попусти. Још од почетка рата представили су му Скадар као главни објект њихових напада и цијену жртава. Нагласити, противно мишљењу кога је прије неки дан Греј изјавио, да ово није освајачки рат, ово је прије рат реванша, или најбоље рећи рат за повраћај. Јер Скадар је био наш прије него што су га Турци заузели, и има више од четири стољећа како нашој дјечи држећи их њихове мајке у наручју пјевају и причају приче да су Турци и Арнаути улегли у Скадар. Нова генерација још од Берлинског Уговора навикнута је на то, да идеја независног словенског Балкана има својих противника и на Западу као и на истоку. Аустријска завојевачка политика позната је нашим горштацима.

Наши млађи људи који су се на западу образовали, такође добро знају карту и историју садашњу, да су Хазбурговци противу нас истакли не само своју снагу; они су помоћу алијансија успјели да у вуку и друге, којима није у интересу еманципација и независност Јужних Словена. Па не само то, они су увукли и оне чији су интереси заједнички са нашим па ипак ови пристају само да би европски мир сачували. Ратни бродови који крстаре пред Баром нијесу ништа ново за нас, они су симбол готово очекивани, да не речем у споразуму са балканским савезницима, да се заједнички ради те да би се избјегао опасни конфликт.

Е па лијепо, Ви ми кажете да је поморска демонстрација озбиљна и одлучна. Била би манифест да се једна шака људи одупре цијелом свијету! Ја Вас разумијем добро, и ако ме хоћете да саслушате, то је резонување западњачко, за оне који имају пуну софру и сигурну будућност. Знати гдје је за нас сиромаше манифест, то није јасно. У сваком случају не треба посматрати по огромној па чак и смијешној несразмјерности и одатле извлачити лекције мудрости. И кад ми видимо да се цијела Европа са оружјем крене противу нас, ми се флегматично питамо, па зашто нијесу и Сјеверне Америке државе са њом?

Не, ако је се мислило, да ћемо попустити, под моралним утиском, под потресом психичким, произведеним са гледањем ратних бродова, онда није узимати у вид наше осјећање о нашем „бескрајно малом“, наша свјесност, што нам је свима позната да смо мрав у бреговима.

И знате ли Ви сад на коју је страну окренуо сад овај осјећај? Ка фатализму, мој драги господине, то је црта словенског карактера, коју Ви у осталом познајете.

Хоћете ли да знате, на примјер, једну идеју која се намеће из овог фатализма, која је учињена у исто вријеме из равнодушности и наде, која почиње да се изражава свуда, која се не сматра за бунтовничку?

Свима нама је заједничко, као што знате, са народом српским: етничко поријекло, језик, религија, обичаји, литература, или боље рећи Црногорац није ништа друго до Србин, који је одрастао по врлетима балканских планина, један тип са засебним именом.

Без сумње он је поносит, и с потпуним правом, што је Црна Гора с почетка књажевина по факту, затим књажевина официјално призната берлинским уговором, најпослије краљевина од неколико година, образује једну државу, која има не само своју историју, већ и своју династију и своје сопствене законе, код које је у њеној малој пријестоници Цетињу Европа представљена са десет посланстава. Да би добили ово мало мјесто међу државама требало је вјековима да чува своју независност од Турске, затим која је успјела да се запише у златну књигу конгреса по снази своје жилавости и хероизма, напошљетку која триумфује што пркоси своје унутрашњем непријатељу — сиротињи. Ако Црна Гора

за своје учешће у балканској рату до- бије Скадар, плодне равнице које опко- лјавају ову варош, и нов излазак на море преко Бојане, онда се њена географска и економска ситуација у исто вријеме по- бољшава. Она је онда, да не кажем из- вршила у свом обиму, дошла до те тачке гдје се може очекивати мирна ево- луција државна.

Затим се говори о односу између Ср- бије и Црне Горе и о тежњи за прибли- жавањем.

Многе околности, који ви на западу рђаво познајете за ових пошљедњих шест мјесеци припомогле су да ова идеја прокрчи себи пута. Наше трупе и срби- јанска војска још од почетка рата у Сан- цаку збратимили су се. Данас они зајед- нички нападају Скадар, и један од срби- јанских генерала командује овом опсадом И у додиру једни с другим дошли су до убјеђења да је то једин народ са раз- личитим униформама. Ми смо одмах при- мјетили супериоритет њихове организа- ције и материјала војничког као и инсти- туције цивилне да су боље уређене него наше. Ви ћете се зачудити кад Вам кажем да је разум критички продор код нас због рата. Наша мала држава губи го- дишње просјечно 10 до 15 хиљада младих људи због исељавања, али ови који се исељавају да би могли живјети у Египт, Левант, Цариград а нарочито у Америку чувају увијек љубав насипам своје отаџ- бине у таквом степену да чим осјете да је њихова отаџбина у опасности, они се одмах враћају да је бране. То се десило за вријеме рата 1876 и 77 год. и помоћу њих добијена је битка на Грахову. То се и сад поновило 1912 год. и наша мала војска броји у овом моменту хиљаде таквих, који су оставили своју зараду и пријешли преко Балкана да би припо- могли ослобођењу Балкана. Већ они су одрасли под слободним законима репу- блике, они читају новине, дискутују, ви- дјели су свијет, чине комперације, и рас- полагају са уређеним идејама. И кад они виде или боље рећи увиде, како наша земља слабо економски напредује, са как- вим јој је шкомрачењем Берлински Кон- грес додјелио морско обалу, каква је будућност чека између Аустрије, која је хоће својим вазалом да направи, и Ал- баније, која ће стално да пријети миру, они ће отворено да кажу очевима и браћи који су остали на своме огњишту: „То није оно што вама треба. Побрините се за раније и са Србијанцима образујте уже отаџбину“.

Ја сам дове оставио да говори овај са којим сам се ја разговарао, а ја ћу се задовољити у овом моменту са кратким закључком.

Објект европске дипломатије у овом моменту је да се Црна Гора присили те да дигне опсаду са Скадра, и изгледа према депешама и комуникацијама који су стигле опасност за мир на Балкану је иш- чезла. Ми ћемо да усвојимо предзнак, да ће под условом Европе учинити да ова нарочита капитулација — капитулација опсађивача не остави ни династији ни на- роду црногорском утисак дефинитивне горчине. Пuteви изнуђавања не треба да ризикује и да гурају и једне и друге (ди- настiju и народ) на очајне одлуке. Према погледима аустро-угарским, то су погледи које је Аустрија готово наметнула цијелој Европи, увећавање Србије до Јадранског Мора, па ма то било под фирмом „уније“ која би очувала очевидно аутономију обије словенске земље, било би много непријатније него одвајање Скадра од будуће Албаније. Ако се дакле, да би се мир што прије постигао, мисли избјећи ова перспектива, онда Црној Гори треба дати широке компензације како терито- ријалне тако и финансијске, јер са раз- злогом најслабијега треба понеки пут рачунати.

Како је у Арбанији

У српској и нама пријатељској штампи мјесецима се већ доказује како је Арба- нија неспособна за самосталан живот, како Арбанаси нијесу један народ, како немају свога језика ни азбуке, како је вјерска мржња међу њима силно разви- јена, како немају смисла за државну у- праву и т. д. Сад су то почели да уви- ђају и они, који припадају онима, који су вјештачки ову нову државу створили на штету српског народа.

О томе најбоље говори једно писмо, које је изашло сад у познатом бечком „Цајту“. Писмо потиче од једног Аустри- јанца, који је на глас о проглашењу про- визорне владе у Арбанији отишао у Ва- лону и тамо се настанио као адвокат. Он сад из Валоне овако пише:

Повијест младе арбанске државе а на- рочито наша досадања арбанска поли- тика изгледа као неки весело материјал за оперету; на жалост та оперета при- јети да постане трагедијом, која нас је, захваљујући ненадмашној политици грофа Берхтолда, већ коштала и коштаће не- бројених милиона, која пријети да уочи

сву нашу извозну трговину на Балкан и тако нанесе највеће штете животним ау- стриским интересима.

Кад сам у полузваничној штампи про- читао химне, којима је поздрављена про- визорна арбанска влада, пожurio сам се у Валону, сједишту те владе пун наде да ћу ту наћи и поносити, слободни арбан- ски народ, да ћу наћи људе који су га- рантија да оно, што је Аустро-Угарска за њихову отаџбину жртвовала није бачено у воду...

Ништа, апсолутно ништа од свега тога нијесам нашао. Нијесам чак ни арбански народ могао наћи. Арбанци су у ствари два из основа различна народа, јужни и сје- верни Арбанци, чији се језици из основа разликују и који се исто тако мало разумију као Чеси и Руси. Тоска не може да ра- зумије Валонца, и ако су им племена удаљена свега два сата једно од другог. Шта је Арбанцима остало друго него да се споразумијевају на ком страном језику и тако је грчки језик постао прометни.

Из те неприлике арбанска влада нада се да се извуче на одиста оригиналан начин, који је, како са компетентне стране чујем, предложио сам гроф Берхтолд. Пријестоница будуће Арбаније не треба да буде Скадар, за који толико поданика наше монархије, у мјесто да се код куће брину за своје породице, морају да на блокадним бродовима уживају нежељено одсуство, већ Елбасан. Та варош на име лежи од прилике на средини између сје- верне и јужне Арбаније и ту, гдје се оба арбанска језика највише додирују, нада се да ће се наћи најзгоднији терен за припремање једног писаног језика.

На жалост тој нади стоји на путу једна зла препрека. Први и неизоставни пре- дуслов са један писан језик јесте вјештина писања и читања, али да арбански чита или бар пише зна, како ми рече један арбански свештеник има мало људи. Да тај свештеник има право, могао сам се на врло драстичан начин увјерити. Имао сам на име част да смијем прису- ствовати једном министарском савјету арбанске владе. Тада сам рођеним очима видио, како су се министри у зноју лица свога мучили, да своја обавјештења ар- банском народу ставе на хартију — на турском језику и турском азбуком.

Узгред да примјетим, чланови високе владе нишу по примитивном турском обичају, седећи на земљи са укрштеним ногама, држећи хартију на кољенима. Кад сам их, зачубен, упитао што се влада не служи албанским језиком, чуо сам на своје изненађење да ни један члан вла- де не зна албански јисати. Латиница, која хоће да се наметне словенском је- зику, за који никако није zgodна, за њих је још terra incognita. Како ли тек стоји писменост код нижих власти! Како би се под оваквим околностима могао развати албански писан језик, наравно да ми је загонетка.

Али ми није мање нејасно како би се могао остварити план нашег министар- ства спољних послова, да Елбасан буде пријестоница нове државе. Та је варош од мора удаљена 60 километара. При томе не треба вјеровати да добри путеви во- де на обалу; постоје само биједни коњ- ски путеви, који су у рђаво годишње доба потпуно непролазни. Како би се ту могла развити пријестоница?

Али и у другом погледу морао сам се забринути за будућност албанске држа- ве. Особине, које сам у главном могао запазити код Албанаца, једва ми остав- љају наду, да ће тај народ икад моћи имати самосталну државу. Најодлиција карактерна особина албанског народа је охолост. Албанци се сматрају за најпле- менитији, најпаметнији и најбољи народ, и страшно ће отежавати увођење код њих европске културе.

Један примјер: Упознам се са првим секретаром албанске владе. Приликом једног разговора о правним односима, дођосмо и на најпотребније реформе које треба извести. Треба знати, да у свој земљи нигдје не постаје баштинске књи- ге, тако, да се сав кредит зида на лич- ном повјерењу. Објасним младом Албан- цу основне принципе те реформе, и са тим везан јевтинији и сигурнији кредит. А он ми одговори овако: „То нама Ал- банцима није потребно; кредит се неће злоупотребити, и једно такво обезбјеђе- ње било би за нас толико *поножавајуће*, да ни један људан Албанац не би смио да прими такав кредит“.

Може се мислити како тек подручни органи чиновничке хијерархије мисле о реформама и у основи се тим људима мо- ра дати право европске реформе, биле би опасност за главни приход ове земље, неискорењиви бакиши.

У свима кафанма сједне групе које поли- тизирају. Говори се о будућности земље. Једнако се чује: Хоћемо да будемо не- зависни! И: Арбанији не требају странци, јер она има и сувише интелигенције! Ако ипак буду у служби који странци, они морају бити из неутралних држава на пр. из Белгије, Холандије или Швајцарске.

Упознам се са секретаром провизорног „министра унутрашњих дјела“ и питам га

чиме се сад бави њихово „министарство“. Он ми одговори да се сад бави грађе- њем језика (он је свршио трговачку шко- лу у Турину), јер у арбанском језику не- ма ни најобичнијих ријечи и које се мо- рају замијенити турским, грчким или италијанским ријечима. И савјетујем га да покуша са есперантом. Млади званични фабрикант језика прима мој предлог оз- биљно и за моли ме да му запишем нас- лов једне есперантске граматике.

На сваком кораку сријетате људе са маузерком и натакнутом бајонетом у руци, појас шпикован метцима и са још јед- ним револвером најновијег система. Тур- ски војници, којима је пријетила смрт од глади, продали су за шаку сребра то оружје, којег сад има у свој земљи. По- уздани људи увјерили су ме да ни једна влада не би мирним начином успјела да то оружје прикупи.

У једном хотелу провизорне пријесто- нице прљавштина је страховита. Собе годинама нијесу чишћене. Али су цијене као у најлуксузнијем хотелу у Ници. Је- ло: боље о њему и не говорити. На чар- даку виси једно тазе заклано јагње, три мачке се гостирају на њему, гостиначар стоји ту и мирно посматра; јагње је на- мијењено гостима за ручак...

Мржња између три вјере не да се про- сто описати. Не зна се никад, кад ће изби- ти отворена непријатељства између пар- тија, која увијек тражи великих жртава. Такав се случај већ недавно десио. *Српске трупе* које се повлаче из унутрашњости земље иду за Драч, гдје се укривају на лађе. *Тако се у једном мјесту, удаљеном од Драча сат и по јахана, десило да су муслиманци, чим су српске трупе отишле, скочили на хришћане и масакрирали их, тако да тамо више није остало ни јед- ног хришћанина.* Ту сам вијест добио од *њемацких љекара* швајцарске мисије Цр- веног Крста из Драча, дакле изван сва- ке сумње објективног избора.

Од истих сам дознао да *хришћанско становништво у Драчу кршећи руке пре- клане тамошње српске команданте, да не иду из Драча, јер ће и њих задесити исти судбина.* Понеки паметни Арбанци сами веле, да би мира и реда у овој земљи могло бити само ако би је окупирали Ау- стрија, Италија или обје заједно. Али то је мањина, већином католички елемент, а напротив муслимани изјављују да ће се таквом почетку најодлучније успротивити. Из до сада реченог види се да би се консолидовање те земље, односно неоп- ходно погребно разоружање становни- штва, могло извести једино ако не фор- малном окупацијом, а оно бар енергич- ном интервенцијом споља.

Ако би до тога дошло, онда би разу- мије се од првога дана Арбанци постали *наши нейомирљиви нейријатељи*, који ће нас, ако је могуће, мрзети још више не- го ли сад Србе и Црноце.(!)

Кад би се ипак претпоставило да би у тој земљи и без окупације могло за- вести стање мира и реда, какво та зем- ља за пет стотина година, од како су је Турци окупирали, није познала, још уви- јек се не би могло рећи да би тиме Ар- банија пошла пут културе и да има из- гледа да временом буде модерна држава, Томе смета: муслимански елемент, број- но а нарочито имањем далеко претежни- ји. Било би носити сове у Атину, кад бих овдје хтио да докажем, да мухаме- данац у опште никако није способан за вођење модерног државног бића.

Историја пошљедње године дала је за то непобитни доказ. И евентуални одго- вор, да је то само због недостатка у школама и образовању, не може се одр- жати. Упућујем на искуства наше управе у Босни и Херцеговини. Нека се упореди код чиновника виших квалификација број хришћана и мухамеданаца.

И ако босанска влада у сваком погле- ду *помаже мухамеданце и труди се да их придобије за државну службу*, ипак се виши чиновници у Босни даду избројати на прсте, а како се одржавају, боље и да не говоримо. Или други један примјер. Од окупације се војна управа трудила да мухамеданске младике спреми за офи- цире. И ако је учињено све што се за- мислити може, и ако је много гледано и кроз прсте, ипак, колико ја знам, ни јед- ан од тих младика није доспио до ви- шег чина. Па како се онда замишља раз- виће Албаније?

Окупација је немогућна и из спољних и из унутрашњих разлога. Сама себи о- стављена, упућена само на материјалну и моралну потпору заштитних сила Ау- стрије и Италије, *Албанија се из наведе- них разлога не може развијати. Шта више, она ће бити сметња културном раз- витку осталих балканских држава. То и објашњује труд балканских држава, да ту сметњу уклоне, и да кратки љут на морској обали добијају у своје руке. Тако је политици графа Берхтолда пошло за руком да сјријечи да се угаси балкански поожар, коме је пошљедњи рат био сире- мио крај.*

Док год буде постојала ова још не- рођена Албанија, биће она с једне стране огњиште вјечитих унутрашњих немира, а

с друге стране циљ за напад свих сусјед- них балканских држава. Како смо ми најближи тим балканским државама, ти ће немири у њиховом реду нас погађати, и шкодити нашим трговачким и осталим интересима.

Питање, да ли стварање аутономне Ал- баније лежи у интересу двојне монархије, мора се дакле најодлучније поорећи.

Предисторија руског парламента

„Рускиј Архив“ објелодањује интере- сантну преписку из године 1882. између владе славенофила Аксакова и чиновника Голохвастева, који је био додјиљен он- дашњем министру унутрашњих послова грофу Игњатијеву. Голохвастер је водио предрадње за образовање „Земског са- бора“, који би у законодавном правцу одговарао славенофилским идејама. Иг- њатијев, који је наслиједио либералног Лориса Меликова, није се испрва усуђи- вао да омете парламентарне планове Меликова, но намјеравао је, да створи нешто, што би се разликовало од европ- ског парламентаризма. За то је тражио помоћ слафенофила, код којих се на- дао, да ће наћи zgodно ријешење. Голо- хвастев је редовно информисао вођу сло- фенофила Аксакова, али су писма и бр- зојави писани договореном шифром, као између завјереника, јер су знали, да се на њихову преписку строго пази. Из ових писама се дознаје, да је један други чи- новник министарства спољних послова, Војешков израдио законску основу, која је била предложена цару. Према овој основи требали су бирати самоуправни органи (градови и земства) своје пове- ренике, које је влада могла позвати пре- ма потреби, да учествују у расправама комисије, давши му савјетодавни глас. У коментару, коју је Игњатијев предао цару, стоји, да ће тиме бити задовољни народ, друштво, па и револуционарци. Цара Александра III. није могао овај коментар увјерити, па је на крајку ко- ментара ставио велик знак питања и не- колико скептичних примједби. И што су даље трајали послови, тиме је више гу- био Голохвастев вољу. Његова супруга писала је, да основна заблуда лежи у томе, што Игњатијев даје цару меморан- думе чиновника као своје власите радове. Он те меморандуме веома слабо познаје, па не можа одговорити на приговоре. А приговора било је много, јер је редак- ција, којој је на челу стојао Побједонос- цев, почела да упливише на цара. Осим тога играо је Игњатијев двоструку улогу. Не бијаше толико стало до „Земског са- бора“, колико до образовања министар- ског савјета, према западним, најприје пруском узору, у коме би сви министри зависили од свемоћног председника ми- нистарства. Готово неограничену власт, председника која би била могућа уз мањкавост парламентарне контроле, од- редио је Игњатијев себи.

Почетком маја 1882. израдио је Голо- хвастов свој манифест, који је Игњатијев уз знатне промјене предложио цару. Дана 2. маја дознаде Игњатијев од полиције да ће Побједоносцев бити примљен на- редног дана од цара у аудијенцију. Иг- њатијев је молио Побједоносцева, да се састану, али Побједоносцев, не хтједе, чак ни онда, кад се вратио из Петер- хофа након аудијенције. Голохвастов од- лучи, да сам иде Побједоносцеву, који га дочека са ријечима: „Но чујте, ви сте себи увртили у главу исте људорје, као и Аксаков. Ви доводите у забуну брбљавце као што су Стронганов и Игњатијев. Знао о чему се ради. Не ћу да чујем ништа“. При тим ријечима зачепио је уши. „Молите се Богу, да вам повратим разум. Сабор и устав значе за Русију пропаст. Оставите тога лажног брбљавца Игња- тијева и отпутајте“. Аксов пише 8. маја: „Један Шекспиров комад не може се давати у позоришту с луткама. Мислим, да ће Побједоносцев добити превласт. Он ће заплашити и све омесги, или најмање одгодити најзвјесно вријеме. Свакако се не зна, да ли је то штета или корист. Но тешко да ће бити прво, јер је главни фактор не може узети озбиљно (мисли Игњатијева). Не може се као логор ушуљати у небеско царство, а још мање остале истјерати на поље“. Пророчан- ство Аксакова испунило се од ријечи до ријечи.

Побједоносцев је ометао завођење пар- ламента до краја владања Александра III., па још и за садашњег цара, док се није дума родила из валова револуције.

Скадар

Скадар је блистава круна на југу срп- ских земаља, на обалама српског Синег Мора.

Србија сада има на Балканском Полу- острву четири велике капије, на које ис- праћа цијелом свијету производе свију врста и прима све оно што јој је по- требно за живот у домовини.

А те су капије: на сјеверној страни Биоград, на југо-истоку Скопље, на до-

њем српском Дунаву, спрам Влашке, о-
дакле ће полазити јадранска жељезница
на југ; и најновија капија јесте стари срп-
ски град, величанствени Скадар на југу
српских земаља.

Ове су двије пошљедње капије за ве-
лику српску будућност још у раду, и
држава се жури, да у што краћем року
буду отворене за промет, културу и ци-
вилизацију.

Сви ови велики свјетски путеви, на
којима се српски народ сусреће и поз-
дравља са просвијећеним свијетом, стални
су и значајни, јер се преко њих вежу
два свијета: Исток и Запад. Само до
оваг тренутка постоји колебање о Скад-
ру: да ли да и та капија од свјетскога
значаја буде српска, или да се опет оста-
ви у рукама једнога разбојничког народа
те да се кроз сва времена опет људска
крв тамо пролијева као и до сада. (Ар-
наутска девиза: „*Bak är här*“, што значи:
„*Крв за крв*“).

Врло је жалосно, што се не нађе ни-
један од наших научника, да у овом суд-
боносном времену опише прошлост и
важност старог Скадра, као и његову
даљу будућност и важност за средину
Балканског Полуострва, већ су сви они
и познаваоци предмета занемарили во-
дети о томе рачуна.

О Скадру има се шта писати дуго и
дуго, јер је та варош још у првом вре-
мену, кад се српско племе појавило на
југу, имала велики значај по њега, а често
је била и центар српског племена.

Као што је прије неки дан у овом ли-
сту поменуто, Скадар је био пријестоница
неколико владоца из српског племена,
а то су били: Бодин, Владимир, Михаило
и Ђорђе (све до 1127. год.). Посљедња
поморска краљевина уништена је грчком
најездом. Затим од 1159. год. јављају се
Немањини, те је Скадар и за вријеме њи-
хово имао у тој вароши своје намјеснике;
па и послје Немањина преко сто годи-
на владали су српски деспоти Балшићи
и Црнојевићи — зетски господари срп-
ског племена на југу, доклегод Осман-
лије насилничким путем не приграбише
ту варош у своје руке.

Та ето како се усилвава назови кул-
турна Европа, да опет Скадар остане у
варварским рукама, гдје Србину и пра-
вославном хришћанину неће више ника-
ко бити останка.

И опет чудо од наших спремних рад-
ника родољуба и одважних синова наше
домовине, који су се често лађали и бри-
нули за народне ствари од мањег зна-
чаја и важности, да сада, у овом веома
значајном животном питању српског пле-
мена, не дају гласа од себе.

Потребно је што више говорити, пи-
сати и историске додатке износити на
видик цијеломе свијету о Скадру, како би
се и они на западу политичари, који рје-
шавају о ослобођењу и уједињењу поје-
диних народности, боље обавијестили, те
да, овако необавијештени до крајњих
граница, не донесу своја мрљавија ријешења,
која не одговарају вијеку у коме живимо,
већ кас да је још и данас средњи вијек
у коме се могло насилнички радити про-
тив слободе и напретка једног народа.

Од прије некога дана један је запад-
њачки научник, преко јавности нешто
тек површно о Скадру напоменуо, али на-
вео, да Скадар никад није био у српским
рукама, и да ће он то и фактичка дока-
зати. Па онда, мјесто свих доказа, он
вели, да је Скадар био у рукама Млечи-
ћа и да су га нанопљетку Турци отели.
Дакле, то су сви његови факти, које је
употребно да докаже, да Скадар није био
никад у српским рукама! Очекивало се,
да ће се тада наћи неки од наших струч-
њака и овога пакосног мрљавија сузби-
ти; да му се ни траг у јавности не зна,
али ето не би ниједнога: како овоме да
одговори, тако и страним научницима
праву истину да каже па да и на тај на-
чин сузбије сва дрска насртања дипло-
мата.

Таква нехатност од стране народних
наших синова за осуду је, а нарочито је
грешна према држави, која их је школова-
ла и подигла на више положаје и дала
им могућности да могу слободно врши-
ти своје патриотске дужности, корисне по
народ и домовину.

Но ипак смо у нади, да ће се ма и
сада у дванаестом часу наћи којигод, да
проговори: прво о српској дрмској до-
лини, друго о Скадру на утоку Дрима
у Бојану, и треће о српским земаљама, у
које су се увуки Арбанаси, па су насил-
но и нашу браћу превјерили и назвали
их Арбанасима.

У средњем вијеку, када је српски на-
род био у најбољем цивијету, срећно је
владао свим тим земаљама до морских
обала, и тада се није називала та земља
Арбанијом, већ „Пилот, и то подијељен
на Горњи и Доњи Пилот“. Наши стари
љетониси јасно свједоче шта су и коли-
ко наши српски владоци у Горњем и
Доњем Пилоту радили, а нарочито се он-

ширно могу наћи какви су ратови били
у тим земаљама између Срба, Бугара, а
особито Грка, који су их често напада-
ли и хтјели заузети те земље.

Дакле, кад се данас коначно ријешила
судбина о овим српским земаљама: како
о онима, који су посрнули у народности
и вјери, тако и о нама, који смо стоти-
нама годинама с много мука, невоља и
биједи одржали своју свету вјеру и на-
родност, данас је од наших људи од пе-
ра очекивати, да узму у заштиту преко
јавности, ове наше старе постојбине и
нашу народност, иначе ће строго одго-
варати пред судом Божијим, пред сада-
шњошћу и будућношћу народне повје-
снице.

А ти, честита Јевропо, кад си просви-
јећена и хумана, зашто се не сјетиш прав-
де Божје, јер као хришћанство тако ни
хуманост нијесу вриједили без правде.
Па и сада у овом случају, када са бла-
гонаклоношћу рјешаваш судбину једнога
дивљег, разбојничког племена, коме се ни
род ни поријекло не зна, покљони бар
нешто пажње и српском народу, који у
овим земаљама од прије 1500 година има
своју народну културу, познату цијелом
просвијећеном свијету, и који ти је био
кроз толике вјекове брана према вар-
варима.

Просвијећена Јевропо! Пази добро што
радиш, да те не би строго судило твоје
најближе потомство, које ће говорити:
да си се ти поносила својом хуманошћу,
добротом и правдом, али да дјела твоја
свједоче, да си ти била змија, која није-
си имала ни хришћанства ни човјеч-
ности.

Епископ жички
Сава Дечанац

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

Културни живот у Сомбору. Сомбор-
ска „Слога“ јавља: Дјевојачко коло одр-
жало је сад у четвртак своју редовну
сједницу са овим распоредом: а) из исто-
рије Црне Горе, о чувеним и храбрим
јунацима њеним, говорила је г-ђица Олга
Грујићева, чија се тема и марљива обра-
да градива допала свима присутнима;
затим је г-ђица Вјера Бугарска говорила
врло занимљиво б) о старој грчкој умјет-
ности, приказавши у краткој земљу Ари-
стотела и Платоне, Фидије и Проксителя,
те високу образованост и културу старих
Грка, испољену у познатој Грчкој кало-
каратији и њеном схватању. Нарочито је
приказала поједине грчке умјетнике и
њихове творевине, истичући свагда њи-
хове главне одлике: класичну хармонију
у схватању душе и тијела. Обје тачке
саслушане су са много пажње. Овом
сједницом завршило је и наше вриједно
Дјевојачко Коло своју овогодишњу сезону.

Осјечко казалиште у Сарајево. Опер-
но-оперетна група осјечког хрватског ка-
залишта, која сада путује по Далмацији,
доћи ће 3. маја у Сарајево, гдје ће го-
стовати до конца маја.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Министарске вијести. У петак прије
подне чланови Краљевске Владе поло-
жили су у Двору заклетву, изузев мини-
стра спољних послова г. Петра Пламен-
ца, који се службеним послом бави у
унутрашњост.

Отпуповале. Готово све стране сани-
тарне мисије, које су биле за вријеме ра-
та у нашој земљи, отпуповале су. Међу
пошљедњима налазиле су се чешка и та-
лијанска, које су се својим радом одли-
ковале за све вријеме свога боравка у
Црној Гори. Због њиховог ревностног ра-
да одликовани су, а тако исто и њихови
помоћници и милосрдне сестре. Стране
санитарне мисије, као год и добровољни
љекари, који су се били ставили на рас-
положење нашем Црвеном Крсту, својим
прилежним и ревностним радом, као год
и својом заузимљивошћу и опхођењем
оставили су најбоље успомене како ме-
ђу рањеницима, тако и у нашем грађан-
ству, те се о њима само с похвалом и
признањем говори. Општој захвалности
придружујемо се и ми и желимо им сре-
ћан пут.

Црвени Крст. Друштво Црногорског
Црвеног Крста примило је даље ове при-
логе у перперима:

Прилози сакупљени од одбора за по-
моћ — Chsevič — Ра U. S. A.: Милинко
Чеперац 205, Божо Поповић 105, Божо
Булатовић 100, Матија Зековић 50, Ми-
хајло Радовић 30, Никола Поповић, Си-
мо Миловић, Иван Мијовић, Цвијан Ло-
врић, Марко Ромић, Новица Ивановић,
Крсто Ђировић, Вуко Лакићевић, Раде
Лакићевић, Јован Лешперовић, Петко
Ракочевић, Бего Тодоровић, и Роза Ро-
мановић по 25; Ђука Лешперовић, Бо-
шко Ивановић и Павле Прелевић по 15;
Миленко Мрвош, Дане Мрвош, Павић
Радоњић и Богић Радоњић по 1250;
Марко Стипановић, Мијајло Матовић, Ви-
до Брковић, Ненад Лакићевић, Јованка
Лакићевић, Душан Релац, Никола Вла-

дош, Вучић Радоњић и Вилијам Норик
по 10; Павле Скерко 7; Марко Живчић,
С. Бармкер, Волер Рид, Ф. Армос, Јосип
Мрвош, Петар Радош, Ђорђе Пахлишки,
Владо Трбовић, Савка Трбовић, Ђери
Миклаучић, Ђ. Попов, Ђ. Дугоролски,
Анте Валентић и Ђорђе Вилубић по 5;
Ђорђе Злоћик 3; Анди Кудински, Франк
Паус, Висенти Сендек, Маик Ости, Ђ.
Варган, Маик Словак, Олга Сукес, Паул
Босик, Ђ. Клајан, Војић Екскубик, Ђ. Бор-
ски, Ђ. Јаков, Ђ. Кралоком, Ђ. Серап,
Ђ. Грански, Ђ. Мисок, Ђак Руски, Јосиф
Мисо, Ђ. Охал, Ђ. Рудински, Енди Ми-
хوليћ, Петар Волка, Ђ. Вјугар, Ђирин
Оспеха, Л. Буарђ, Феликс Козински, Ал-
фонс Семонтић и Јосип Снеар по 250.

Сељани, Браићи (Бока) 100, Јаков Ми-
хајловић Стријелцов, Петроград 25, Ок-
ружни начелник, Сјевск 1573, Франти-
шек Навратил (сакупио), Праг 17886, На-
родна Одбрана, Фресна, Калифорнија
120672, Каменски комитет данске облас-
ти, Русија 79296, Сергије Александровић
Марков, Томашево 3586.

Прилози сакупљени међу црногорцима,
Superior Wis: Васо Савовић и Петар Си-
мићевић по 4889; Ђорђе Вуковић 3422,
Милан Јакић 2933; Мирко Марковић,
Милосав Радовић, Сава Даниловић, Ми-
лета Андесић, Вукашин Даниловић, Ла-
зар Симићевић, Милун Крстајић, Никола
Калпачина, Млађен Вуковић, Јован Јуш-
ковић, Јован Прерадовић, Богдан Кандић,
Милош Зековић, Милош Ђурђић, Јоксим
Касалица, Милош Андесић и Василије
Какић по 2445; Божо Лалић и Голуб
Голубовић по 1467; Петар Дуловић, Но-
вица Дуловић, Марко Паповић, Живко
Паповић, Мирко Андесић, Лакета Ан-
десић, Благоје Милошевић и Петар Ми-
лошевић по 1222; Миливоје Јакић, Бошко
Дуловић, Крстина Лалић, Милош Пеко-
вић и Томо Ђурђић по 977; Манојло
Гојковић 734; Томаш Малак 489.

Јово Савић, Биоград 192, Борис Вален-
тиновић Сергијевић, Архангелск 6873
Ученици основне школе, Одеса 750, Ди-
ректор I женске гимназије, Варшава 120,
Софија Трбојевић, Винковци 30, Аршер
Томсон, Лондон 384.

Прилози сакупљени од М. Перазића,
Режевић (Бока): Марко Калоштро 40,
Нико Л. Перазић, Мило Перазић, О. Ми-
ковић, Лука Р. Радовић и црква Св. Васи-
лије по 20; Иво Поповић, Симо Зеновић и
Марко Зеновић по 10; Широ Перазић, Ни-
ко Павловић, Лука Павловић, Илија Вуко-
вић, Лука Радовић и Митар Радовић по 5;
Иво С. Езрановић 3; Нико Николић, Ни-
ко Перазић, Лазо Перазић, Јово Пера-
зић, Саво Павловић, Јово Павловић,
Марко Вуковић, Стане уд. Ђедовић, Мар-
ко Радовић, Нико Радовић, Иво Радо-
вић, Томо С. Радовић, Томо А. Радовић,
Бошко С. Радовић и Лука Т. Радовић по 2;
Нико М. Вуковић, Божо М. Вуковић,
Саво И. Вуковић, Андрија М. Вуковић,
Митар А. Вуковић, Марко С. Вуковић,
Нико В. Вуковић, Саво Р. Вуковић, Рад-
о К. Вуковић, Крсто Ј. Вуковић, Симо К.
Вуковић, Крсто В. Вуковић, Иво К. Ву-
ковић, Саво И. Вуковић, Лука С. Вуко-
вић, Нико Л. Калоштро, Илија М. Павло-
вић, Лука Скендер, Томо Скендер, Иван
Ј. Радовић, Томо Е. Радовић, Анђе уд.
Радовић, Лука Ђ. Радовић, Јово К. Скен-
дер, Марко П. Ђедовић, Мило С. Радо-
вић, Крстиња уд. Скендер и Јоко С. Ра-
довић по 1; Саво Антоновић 060.

Радници јужне жељезнице, Русија, (А-
зов—Дон) 52239, српска браћа преко Го-
луба Јанића, Биоград 960, Љубомир Гла-
ван, Сушак 35, „Новоје Времја“, Петро-
град 91850, III. женска гимназија, Вар-
шава 10250, губернска земско собрание,
Владимир 315742, Дамјан Јовановић, Бо-
вић 2250, одбор за скупљање прилога,
Сарајево 20.000, управа листа „Словенац“,
Љубљана 200, парна самоварна фабрика,
Петроград 143250, Земство, Харков 2500,
комитет за помоћ рањеника, Севастопол
179372, Олга Лактајев, Оренбург 50814,
комитет за помоћ рањеника, Пери 502715
О. Јачевскаја, Петрово 101322, Губер-
нер, Смоленск 183912, канцеларија вој-
ног гувернера, Самара 330736, државна
банка, Оренбург 254328, друштво љуби-
теља драмске вјештине, Калиша 565, М.
Petit, Condrexville 48, консисторија (од 2
глобе), Цетиње 17670, главни одбор за
помоћ, Биоград 928387, д-р Гаврило Кон-
стантиновић, Петроград 100, срп. црн.
добротв. друштво, Bute Montana 149560,
срп. црн. црв. крст, Stellton, Ра 95, д-р
Миливоје Цермановић, Лазаревац 4775,
португалски црв. крст, Лисабон 18971,
јапански црв. крст, Токио 573, кинешки
црв. крст, Пекинг 191, трговци, Био-
град 768, „Новоје Времја“, Петроград
1727, ђаци основне школе, Бобринцац
090, коло српских сесрара, Ниш 96,
Васо Ђерић, проф. Биоград 96, Управа
Месарске Банке, Биоград 96, Павле Ко-
вач, Ријека (Фијуме) 24, Учители нар.
школе, Влоцлавск 1750, Ученици осн.
школе, Одеса 868, Срп. Нар. Одбор,
Њујорк 995, Гвалтијеро Треде, кр. консул,
Палермо 54716, Срп. добр. друш. „Је-
динство“, Los Angeles, са 245913, Пери

Вукић, сакупио, Биоград 184, Станоје
Ђорић, Вел. Градиште 1920, учитељи
парохијске школе (Одеса), Криваја Бамса
750, Трговачка Банка, Шабац 180, Осн.
школа, Кампањевк 1, Породица Сарафо-
новић, Москва 315.

Прилози сакупљени од г. Бераћа, Ду-
бровник: Браћа Бераћ 30; Јово Бошко-
вић 2440; Божо Мариновић, Видо Лучић,
Вељко Кнежевић, Стијепо Тарана, Петар
Ђурасовић, Ристо Магазин и Динко Дун-
да по 5; Петар Таминовић 3; Раде Марић,
Анђе Милошевић, Анђе Латомат, Сава
Марвић, Јоко Вукановић, Саво Савић,
Шпире Митровић, Петар Поповић, Ристо
Ђуковић, Гаврило Бутулија, Нико Лазо-
баг, Бошко Салата, Тодор Грубић и Си-
мо Вуковић по 2; Нико Јаловица, Мари-
ца Секоловић, Митар Баштрица, Ђуро
Ђикановић, Косто Аџић, Божо Дерикучка,
Марко Таминовић, Милош Вукмирица, Јо-
во Ковачевић, Ђетко Поповић, Митар
Ламбета, Перо Перишић, Паво Кошет,
Стојан Самарџић и Илија Милетић по 1.

Прилози чланова српског бокешког
братимства, Бјут Монтана: Друш. „Српско
Бокешко Братимство“ 49278; Томо Сто-
јановић и Благоје Лепетић по 4927; Пе-
тар Ивановић, Марко Поповић, Андрија
Стојановић, Машио Божовић, Јоко Кне-
жевић, Нико Бућин, Ђуро Поповић, Ву-
ко Марковић, Јоко Божовић, Рисо Дап-
чевић, Марко Франета, Нико Прентовић,
Крсто Станишић, Саво Степанчевић, Лука
Мартиновић, Марко Божовић, Ђуро Ра-
донић, Васо Тановић и Зеко Прентовић
по 2464; Марко Марковић, Стево Ли-
шевић, Ристо Лишевић, Стево Прлаин,
Иво Станишић, Божо Рацановић, Андрија
Стојановић, Иво Цуца и Перо Радуло-
вић по 1478; Александар Добриша, Лука
Марковић, Нико Зец, Маре Зец, Раде Ра-
ђеновић, Нико Степанчевић, Миле Прлаин,
Марко Стојановић, Нико Стојановић, Ђу-
ро Марковић, Широ Рафаиловић, Крсто
Марковић, Нико Радосић, Томо Јунчевић,
Стево Рађеновић, Вуко Рађеновић, Нико
Бекун, Лазо Бекун, Марко Радонић, Ђу-
ро Радонић, Иво Станишић, Илија По-
повић, Нико Станишић, Јоко Мартино-
вић, Марко Лучић, Стево Баук и Иво Ра-
дуловић по 986; Крсто Дулетић, Вуко
Дулетић, Сока Јунчевић, Јоко Поповић,
Стојан Стојановић, Крсто Мартиновић,
Маре Стојановић, Јоко Дулетић и Иво
Франета по 492.

Званични огласи

Школска објава

Према наређењу Краљ. Мини-
старства Просвјете и Цркв. Послова,
од 27. априла т. г., број 328., јавља
се, да ће се предавања прекинута
у септембру 1912., наставити 6. маја
1913. године.

Бр. сл. Из Управе Државне Ниже
Гимназије, 27. априла 1913 год.,
Подгорица. 1,1

Приватни огласи

НАЈВЕЋИ ИЗДАВАЧИ ДОПИСНИХ КАРТА

из Балканског Рата

КЊИЖАРА И ПАПИРНИЦА

ВУКОТИЋ И КОМП.

ПОДГОРИЦА

Јавља поштованој публици да је издала серију
од 300 врста разних дописница специјално из
рата Црне Горе те Србије у приморју, све по
оригиналним фотографијама својих нарочитих
фотографа. Дописнице приказују не само моменте
рата и ратничког живота, него и освојене крајеве.
Цијене ниске. Списак бесплатно.

Иста књижара има слику на хромопапиру, ве-
личине 21x30 см.

Њ. В. Краља Николе I.

Њ. В. Краљице Милене

Њ. Н. В. Престолонашљедника Данила

Њ. Н. В. Њагиње Милице

Њ. Н. В. Њаза Мирка

Њ. Н. В. Њагиње Наталије

Њ. Н. В. Њаза Петра

Продаје их са квадратом од картона (паспар-
туом) комад 60 пара, без паспартуа 30 пара.

Књижарама — препродавцима 25% рабата.

Има слику из рата у бојама по 60 и 70 пара. —
Ратних једарница по 40 пара. — Карта Србије
и Црне Горе 50 пара. П. п. бр. 64, 33

Част ми је извјестити пошт. општинство, да
сам отворио у Пећи хотел под фирмом:

Хотел „Балкански Савез“

те молим пошт. г. г. грађанство и пролазнике за
посјету, а за солидну послугу јемчим.

С поштовањем

ВАСИЛИЈЕ ШАНТРИЋ И КОМП.
п. п. бр. 79, 23